

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheekrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

HET VERBREKEN VAN DE VERLOVING

1. Het probleem is gekend.

De verloving, zijnde een van weerszijden afgelegde trouwbelofte, wordt in geen enkel artikel van het Burgerlijk Wetboek vermeld.

Welk is dan het juridisch karakter ervan?

Dient de verloving als nietig en van geen waarde, hoogstens als een zedelijke verplichting, beschouwd te worden? Of is ze integendeel een wederzijdsche verbintenis waaraan een contractueelen zin dient gehecht, derwijze dat bij het verbreken van de verloving door de eene partij de andere partij gerechtigd is om tegen de eerste een vordering tot schadevergoeding in te stellen?

Het onderzoek naar het juridisch karakter van de verloving, en naar de gevolgen welke het eventueel verbreken van de wederzijdsche huwelijksbelofte meebrengt, is steeds op hartschietelijke wijze betwist geweest; en nog steeds zijn de meeningen op dit stuk verdeeld.

2. Het probleem had onmiddellijk zijn volle interesse bij de vroegste commentators van den Code Civil.

Onder de eersten was de meening van Toullier doorslaggevend. Hij was overtuigd dat aan een contractueele oplossing van de gestelde vraag niet kon ontkomen worden.

Immers, zoo redeneert Toullier, wanneer de wetgever over de verloving gezwezen heeft is het omdat hier de algemeene principes, welke de Code Civil huldigt, van toepassing zijn; dat wil zeggen dat beide toekomstige echtgenooten een overeenkomst gesloten hebben die de weder-

keerige verbintenis inhoudt elkaar te huwen. Op dezen grondslag bouwt hij verder : « Or toute obligation de faire se résout en dommages et intérêts en cas d'inexécution (1142 C. C.). C'est la règle générale, et l'on ne peut pas dire que l'obligation d'accomplir le mariage ne soit pas comprise sous ces expressions, les plus générales et les plus étendues que l'on puisse employer, toute obligation de faire; car les jurisconsultes nous avertissent que le mot faire, qui n'a point changé d'acception dans notre langue, contient absolument toute espèce d'action » (1) en, voegt hij er aan toe : « pour excepter l'obligation d'accomplir le mariage de la règle posée d'une manière si précise et si générale, il aurait donc fallu (...) faire à son égard une exception positive » (2).

Deze opvatting, gedeeld o.m. door Merlin (3), Zachariae en Chardon, die bij het eenzijdig verbreken van de verloving een actie tot schadevergoeding ten dienste stelt van de verlaten partij, aanvaardt tevens het sluiten van een strafbeding om de uitvoering van de aangegane verbintenis af te dwingen.

Doch die theorie, welke in een aantal arresten aangenomen wordt door de Hoven van Nîmes (1806), Trèves (1808), Colmar (1808), Rouen (1815) en Toulouse (1813 en 1827) — deze twee laatste arresten zijn zeer duidelijk geformuleerd (4), evenals het arrest van Trèves (5) — wordt weldra hevig aangevallen door Demolombe (6), daarin gevolgd door Malleville, Duranton, Vazeille, Favard, Delvincourt, Glasser en Aubry et Rau.

Zij willen van geen artikel 1142 meer hooren, verklaren de wederzijdsche huwelijksbelofte strijdig met de openbare orde en de goede zeden, en bijgevolg nietig op grond van artikel 6 van het Burgerlijk Wetboek; meteen vervalt het strafbeding (art. 1227) en van schadevergoeding kan derhalve geen sprake zijn, tenzij, en dit is de eenige uitzondering, indien artikel 1382 ingeroepen wordt.

Want, zeggen deze auteurs, de openbare orde vereischt dat beide verloofden volkomen vrij zouden blijven tot op het oogenblik dat het huwelijk gesloten wordt voor den ambtenaar van den burgerlijken stand, hetgeen niet het geval is, naar zij beweren, indien de verloving bij eenzijdig verbreken in schadevergoeding opgelost wordt; terwijl anderzijds, volgens hen, het huwelijk volgens de goede zeden buiten den handel staat, a fortiori de verloving, welke dus niet zou mogen zijn een verhouding van schuldenaar tot schuldeischer.

De laatste oplossing van het probleem brengt de rechtspraak aan het wankelen. Van nu af worden èn artikel 1142 èn artikel 1382 ingeroepen. « Attendu », zegt het Hof te Metz in een arrest van 18 Juni 1818, « que les articles 1142 et 1382 disposent que toute obligation de faire ou de ne pas faire est résoluble en dommages-intérêts... » (7). En het Hof te Bastia in een arrest van 3 Februari 1834 verklaart onomwonden: « Attendu que, malgré que la jurisprudence ne soit pas encore fixée sur le point de savoir, si, d'après le Code Civil, une promesse de mariage est nulle de plein droit comme contraire aux bonnes mœurs et à la liberté des mariages, ou si elle est licite et valable ainsi que le soutient Toullier et l'ont décidé plusieurs cours du royaume » (8).

Tenslotte is het artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, dat de balans in zijn voordeel doet hellen. En dit, alhoewel reeds vroeger de meening van de Hoven van Lyon (1810), Besançon (1811), Nîmes (1827), Poitiers (1834), door het Fransche Cassatiehof onveranderd wordt aangevaard vanaf de arresten van 30 Mei en 11 Juni 1838 (9) tot op heden. Die opvatting in doctrine en rechtspraak is opnieuw bevestigd geworden door Huc, Colin et Capitant, Planiol et Ripert (Rouast). Zij blijven de classieke stelling getrouw.

De Fransche doctrine, die nopens deze rechtskwestie steeds deze hier te lande is blijven beïnvloeden, wordt overgenomen door Laurent, de Pandectes, de recente Nouvelles, e.a. rechts-

werken. Ook De Page is de meening toegedaan van het meerendeel der Fransche civilisten, die de huwelijksbeloften elk contractueel karakter ontkennen, en die alleen het delictueel of quasi-delictueel optreden bij het verbreken van de verloving als oorzaak van schadeloosstelling aannemen voor de benadeelde partij (10).

In dien zin ook is de Belgische rechtspraak gevestigd (11).

3. Nochtans, er is een kentering in de rechtsleer.

De jongste Fransche civilisten, die niet meer zweren bij de louter liberale principes en die het recht eerder in een socialen zin zoeken te interpreteren, voelen zich aangetrokken tot de opvattingen van Toullier en Merlin, en knopen er terug bij aan om de verloving een rechtsgeldig bestaan toe te kennen. Citeeren we Jossierand (12), Bonnacase (13), Lefebvre (14) en Savatier (15). Ook Pirson en De Villé ten onzent houden er deze meening op na (16).

Deze auteurs onderwerpen daarbij de argumentatie van de aanhangers der classieke theorie aan een scherpe critiek.

Zij meenen, en terecht, zich te kunnen steunen op een gedeelte van de rechtspraak, zoowel Fransche als Belgische, die, alhoewel nooit expliciet, impliciet hun zienswijze bijtreedt. Het is trouwens een critische ontleding van de rechtspraak die aanleiding is geweest om hen in die zienswijze te doen volharden.

4. Inderdaad, de gevestigde rechtspraak, zoowel in Frankrijk als in België, houdt het bij de stelling dat de verloving juridisch gezien nietig is en van geen waarde, zelfs niet te beschouwen als een verbintenis van zedelijken aard; dat er zeker geen contract bestaat, en dat elk van de verloofden vrij is zich terug te trekken zonder tot schadevergoeding gedwongen te kunnen worden, daar dit anders strijdig zou zijn met het principe van de openbare orde, dat de vrijheid van beide toekomstige echtgenooten waarborgt tot op het oogenblik dat het plechtig jawoord gegeven en het huwelijk gesloten wordt. Alleen wanneer de verloving eenzijdig en op foutieve wijze verbroken wordt, derwijze dat het de andere partij moreele of materiele schade berekent, zal deze bij toepassing van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek een vordering tot schadevergoeding kunnen inspannen (17). En de eenzijdige verbreking is foutief, wanneer zij geschiedt in voorwaarden en omstandigheden die laakbaar zijn, en vreemd aan het verbreken zelve van de belofte (18); m.a.w. de verant-

woordelijkheid is dus delictueel en niet contractueel (19).

Welnu, we moeten vaststellen dat heel wat vonnissen en arresten inhouden dat het eenvoudig verbreken van de huwelijksbelofte, zonder ernstige reden gebeurd (sans justes motifs) een fout is, zelfs indien het terugtrekken niet in laakbare en abnormale omstandigheden geschiedde (20).

Het Hof van Luik in een arrest van 22 Juli 1925, drukt zich als volgt uit: «*Attendu qu'à tort le tribunal a rejeté la demande d'indemnité du chef de rupture de promesse de mariage; Attendu que s'il n'est justifié d'aucun dommage matériel résultant de ce fait, il est établi que les publications de mariage avaient eu lieu, et qu'il il n'est pas douteux qu'en rompant dans ces conditions avec l'intimée, sans aucun motif avouable, le fiancé oublieux de ses serments et de tous ses devoirs a porté atteinte à la réputation de celle-ci, et lui a causé un préjudice moral dont il doit réparation;*» (21).

Een dergelijke jurisprudentie komt erop neer te zeggen dat de verloving niet alleen een verbintenis is van zedelijken aard, maar veel meer nog dat ze een contractueel karakter heeft. Het is een bedekte terugkeer tot de opvatting van Toullier.

Wel is waar roepen deze arresten en vonnissen artikel 1142 niet in, en is het bij toepassing van artikel 1382 dat (ten onrechte) de uitkeering van schadevergoeding gemotiveerd wordt. Doch dit is in feite een gemis aan logisch door-gedreven redeneering, want het vergt niet veel moeite om te concluderen zooals Pirson en De Villé: «*que accorder des dommages-intérêts lorsque la rupture des fiançailles n'est pas fondée sur un motif légitime, revient à adopter le système de la responsabilité contractuelle*» (22).

5. Bovendien spreekt de rechtspraak zichzelf tegen. Eenerzijds heet het dat de wederkerige huwelijksbelofte nietig is en alleszins geen contractueel karakter heeft, en aan den anderen kant vereischt het Hof van Cassatie in Frankrijk dat het bewijs van de verloving, waarop de verlaten partij haar vordering tot schadevergoeding baseert, met toepassing van de artikelen 1341 e.v. van het Burgerlijk Wetboek zou geleverd worden. Wat is het anders dan de verloving als een contract te beschouwen, terwijl de rechtspraak echter weigert de bindende kracht of de contractuele gevolgen ervan te erkennen! (23).

In werkelijkheid geeft de rechtspraak onge-

wild de erkenning van contractuele verantwoordelijkheid toe (24).

6. We meenen overigens dat de jongste doctrine het bij het rechte eind heeft; dat de wederkerige huwelijksbelofte niet alleen een gewetensverplichting is (25), niet alleen een verbintenis van zedelijken aard (26), maar dat de verloving een contract is, herroepbaar met wederzijdsche toestemming of om gewichtige redenen, en bij toepassing van de artikelen 1142 en 1147 oplosbaar in schadevergoeding (onverminderd de delictuele verantwoordelijkheid) wanneer een van de verloofden zich aan zijn trouwbelofte onttrekt zonder ernstige beweegredenen daartoe te hebben.

Wanneer we met Planiol (27) terugblikken, bemerken we dat de verloving sinds het Romeinsche Recht steeds als een werkelijke verbintenis met juridisch karakter beschouwd wordt (une véritable obligation juridique). Zoo was het in het oud-vaderlandsch recht, waar elke verbreking zonder wettige reden tot schadevergoeding verplichtte (28) en zoo was en is het nog steeds in het Kerkelijk Recht (29), terwijl echter, uit respect voor de vrije huwelijks-toestemming, nooit een rechtsvordering tot voltrekking van het huwelijk toegekend werd (30).

Slechts met den Code Civil begint de ommekeer; het Burgerlijk Wetboek zwijgt over de verloving. Waarschijnlijk moet dit toegeschreven worden aan een geest van reactie (31).

Aldra heet het in de meeste rechtspraak en doctrine dat, omwille van de openbare orde, de goede zeden en de algemeene principes van artikel 6 van het B. W., de verloving geen rechtsgeldig karakter kan toegekend worden, dat zij nietig is en dat elke verloofde aan de verloving een einde kan stellen, zij het dan met of zonder ernstige reden, zonder tot contractuele schadevergoeding gehouden te zijn.

7. De openbare orde, volgens deze auteurs, vergt dat beide partijen volkomen vrij zouden zijn tot op het allerlaatste oogenblik, tot op het moment dat het huwelijk gesloten wordt (zie hoger); hoe zouden zij nog vrijelijk het huwelijk kunnen aangaan, indien zij het vooruitzicht voor oogen hebben tot schadevergoeding veroordeeld te worden jegens de andere partij zoo ze zinnens zijn van meening te veranderen en zich terug te trekken?

Daargelaten dat we kunnen verwijzen naar de zienswijze van het canoniek en oud-vaderlandsch recht (supra), moeten we ook doen opmerken dat door deze auteurs aan het «*prin-*

cipe de la liberté du mariage » een te ruime betekenis gehecht wordt, waarvoor noch tekst, noch psychologische argumenten in te roepen zijn. Bedenken we slechts hoezeer de wetgever de gevallen van nietigheid van het huwelijk wegens een wilsgebrek in de toestemming beperkt heeft; alleen het geweld en de dwaling omtrent den persoon komen in aanmerking. Het bedrog wordt geweerd (het *adage* van Loisel: « en mariage trompe qui peut » hoeft geen commentaar). In naam van het zoeven aangehaald principe had hier echter, wat de vrije toestemming der echtgenooten betreft, eerder streng dienen opgetreden te worden (32).

Het is bovendien een vergissing wanneer men, in naam van dit principe, van die misbegrepen vrijheid, schrijft dat elke verloofde naar willekeur en zonder redenen op de aangegane trouwbelofte terugkeeren mag, daar men daarmee op een gewisse manier ongelukkige huwelijken voorkomen zal. De echtscheidingsstatistieken blijken in elk geval die meening niet te staven, integendeel. Hetgeen men met een dergelijke opvatting bekomt is niet een waarborg van de vrije huwelijks toestemming, maar een soort wettelijke bescherming van grove flirt en lichtzinnigheid. Een ernstige verloving zal anderzijds alleen maar om welbepaalde en afdoende redenen afgebroken worden.

8. Ook gaat het niet op het principe der goede zeden in te roepen. Niemand zal Laurent tegenspreken wanneer hij leert dat het huwelijk buiten den handel staat, als hebbende betrekking op den staat der personen, en dat derhalve de verloving *a fortiori* eveneens geen verhouding mag zijn van schuldenaar tot schuld-eischer (33).

Toch willen we onderlijnen dat het huwelijk (volgens den Eersten Consul: « L'union des âmes non à traiter en légistes ni en hommes d'affaires ») in ons positief recht niet noodzakelijk wederkeerige liefdegevoelens veronderstelt. Want, al is het huwelijk niet gedefinieerd geworden door den wetgever, toch blijkt duidelijk uit andere voorschriften, dat het huwelijk alleen is een wettelijke en duurzame vereeniging van man en vrouw die door de wet beschermd wordt en die ze niet kunnen verbreken naar willekeur. Het kan aldus in sommige gevallen tot een louter geldelijke aangelegenheid beperkt blijven, waarbij de verloving dan slechts een onderdeel is van het trouwproces en haar ware beteekenis verliest.

Ook zijn de auteurs het eens om het huwelijk,

wat het aangaan ervan betreft, als een contract te beschouwen. Waarom de verloving niet?

Het zal wel niet betwist worden dat de verloving, voorbereidende periode tot het later te sluiten huwelijk, ernstig moet zijn; en dat, met haar contractueel rechtsgeldig te erkennen, hetgeen een eventuele contractuele verantwoordelijkheid insluit, heel veel lichtzinnigheid en zelfs kwade trouw (34) voorkomen wordt, die een van langsom erger wordende zedenverslapping meebrengen.

9. Geen enkel afdoend juridisch argument, gezwezen van opportuniteits-redenen, kan opgeworpen worden om de verloving dit contractueel karakter te ontkennen (35). De wederzijdsche huwelijksbelofte is een geldig wederkeurig contract, dat wel is waar herroepbaar is, hetzij met onderlinge toestemming, hetzij eenzijdig om een grondige reden.

Mr. W. DELVA,

Advocaat, Gent.

(1) Toullier: Le droit civil Français suivant l'ordre du code, 1823. T. VI, pag. 270.

(2) Toullier: op cit. pag. 271.

(3) Merlin: Répertoire de Jurisprudence, 1826, T. XII, pag. 1751: « Le code civil par son silence sur les fiançailles, les laisse dans la classe générale des contrats; elles sont par conséquent soumises à toutes les règles des conventions ordinaires. »

(4) Cour de Toulouse: arrêt du 16 fév. 1813, D. Rép. Vo. mariage, nr. 83 en nota 3; Cour de Toulouse: arrêt du 8 mars 1827, D. Rép. Vo. mariage, nr. 83 nota 3.

(5) Cour de Trèves: arrêt du 3 fév. 1808, D. Rép. Vo. mariage onder nr. 83, nota 1.

(6) Demolombe: Cours de Code Civil 1847, T. III, pag. 42 e. v.

(7) D. Pér. Vo Mariage, nr. 83.

(8) Sir. 1834, 2, 311.

(9) Sir. 1838, 1, 496.

(10) In dien zin ook P. De Beus: Burgerlijke Verantwoordelijkheid ontstaan uit misdrijven of oneigenlijke misdrijven. 1944, pag. 118.

(11) Zie de jongste arresten van Brussel, 25-4-1934. Rev. Ass. Resp. 1934, 1527; Brussel, 31-12-1937, Pas. 1938, II, 30; Luik, 12-1-1940, Pas. 1940, II, 109.

(12) Jossierand: Le problème juridique de la rupture des fiançailles, in D. H. Chr., 1927, pag. 21; Cours de droit civil positif Français, 1938 (3e éd.), T. I. pag. 417 e. v.

(13) Bonnecase: Baudry-Lacantinerie. Suppl. T. IV, pag. 771.

(14) Lefebvre: Le problème de la rupture des fiançailles ou promesses de mariage en jurisprudence, Thèse 1935, Paris.

(15) Savatier: Traité de la Responsabilité Civiles en droit Français, 1939, T. I. pag. 159 e.v.

(16) Pirson en De Villé: Traité de la Responsabilité extra-contractuelle 1935, T. I. pag. 214: « Pour notre part nous préférons ce système de la responsabilité contractuelle conformément à l'opinion de Merlin, Toullier en de Bonnecase ».

(17) Zie de vonnissen en arresten: Luik 17-5-1888, Pas. 1889, II, 10; Brussel 11-1-1893, Pas. 1893, II, 133;

Gent 5-2-1895, Pas. 1895, II, 206; Brussel 13-3-1895, Pas. 1895, II, 239; Doornik 9-4 en 2-6-1897, Pas. 1897, III, 277; Brussel 15-3-1899, Pas. 1899, II, 341; Nijvel 15-12-1899, Pas. 1899, III, 169; Brussel 3-2-1905, Pas. 1905, III, 161; Hoei 18-6-1913, Pas. 1913, III, 234; Gent 3-5-1917, Pas. 1917, II, 234; Antwerpen 13-4-1927, Pas. 1928, III, 195; Brussel, 25-4-1934, Rev. Ass. Resp. 1934, 1527; Brussel 31-12-1937, Pas. 1938, II, 30; Luik 12-1-1940, Pas. 1940, II, 109;

en voor Frankrijk: Cass. Fr. 16-1-1877, D. P. 1877, 1, 85; Cass. 12-11-1901, Pas. 1902, IV, 42; Paris 27-3-1912, Rev. Not. 1912, 463; Rijsel 6-1-1933, Gaz. Pal. 1933, 1, 538; Bordeaux 4-12-1935, D. 1936, 2, 135 met nota van Nast; Cass. Fr. 1-3-1938, Gaz. Pal. 1938, 1, 764 met commentaar in de Rev. Trim. de droit civil, 1938, pag. 459-60.

(18) De Page: Traité élémentaire de Droit Civil Belge. T. I. pag. 639, 2e Ed.

(19) De Page: op. cit. pag. 638. Zie ook de motiveering van de arresten van Brussel 31-12-1937, Pas. 1938, II, 30 en Luik 12-1-1940, Pas. 1940, II, 109.

(20) Zie de vonnissen en arresten: Gent 3-5-1917, Pas. 1917, II, 234; Luik 22-7-1919, Pas. 1920, III, 111; Brussel 17-6-1922, B. J. 1922, 628; Luik 22-7-1925, Pas. 1925, II, 217; Antwerpen 24-11-1922, Pas. 1923, III, 46; Charleroi 19-10-1928, Rev. Ass. Resp. 1929, 403; Brussel 2-2-1932, Rev. Ass. Resp. 1932, 1014; Verviers, 20-2-1933, Jur. Liège 1933, 203; zie eveneens de overwegingen van het arrest geveld door het Beroepshof van Brussel op 26-3-1941, Juristenblad 1941, kol. 401; en die gebruikt in Luik 22-2-1893 en 22-7-1894, Pas. 1895, II, 207; Brussel 18-11-1896, Pas. 1897, III, 5 (dit laatste vonnis werd gewijzigd door het Hof in het arrest van 3-2-1905, hoger geciteerd)

en in Frankrijk: Req. 16-1-1877, D. 1877, 1, 85, S. 1877, 1, 165; Req. 12-11-1901, D. 1902, 1, 46, S. 1902, 1, 237; Lyon 25-7-1905, Pas. 1905, IV, 168; Lyon 5-2-1913, Gaz. Pal. 1913, 473; Caen 20-4-1932, Gaz. Pal. 1932, 2, 144; Tr. Seine 10, 1, 1933, Gaz. Pal. 1933, 1, 666; Riom 12-6-1934, D. H. 1934, 549; Paris 23-10-1937,

Sem. Jur. 1937, 455; Req. 23-6-1938, Gaz. Pal. 5 Nov. 1938.

(21) Pas. 1925, II, 217.

(22) Pirson et De Villé: op. cit. D. I. pag. 214; En De Page, op. cit. pag. 641.

(23) Jossierand, Cours de Droit Civil Positif Français, (op. cit.) pag. 417, zie de rechtspraak: Civ. 2-12-1907, D. P. 1908, 1, 201; R. q. 10-2-1909, D. P. 1909, 1, § 157, S. 1909, 1, 153; Civ. 3-12-1924, D. 1925, 1, 124, Gaz. Pal. 1925, 1, 131; Civ. 12-11-1929, Gaz. Pal. 1929, 2, 949; Req. 14-11-1935, D. H. 1935, 197; Civ. 12-11-1935, Gaz. Pal. 1936, 1, 21.

(24) R. Savatier: op. cit. pag. 159: «...nous inclinons plutôt à faire dériver les solutions pratiques admises par les tribunaux de leur reconnaissance inavouée d'une responsabilité contractuelle.

(25) Laurent: op. cit. T. II, pag. 409, 410.

(26) Planiol et Ripert. Laurent T. II, pg. 9: «Le code ne s'occupe pas des droits purement moreaux».

(27) Planiol: Traité élémentaire T. I. pag. 267.

(28) Britz: Code de l'ancien droit belge 1847, pag. 512 e. v.; De Facqz: Ancien droit belge 1873, pag. 341 e. v.

(29) Zie can. 1017 van de Codex Iuris Canonici. Het kerkelijk recht is steeds bekommerd geweest om de vrije huwelijkstoestemming der aanstaande echtgenooten en het is daarom dat, alhoewel het verbreken van een gegeven huwelijksbelofte gesanctionneerd wordt, geen rechtsoverdracht tot het voltrekken van het huwelijk toegekend wordt aan den verlaten verloofde.

(30) Een uitzondering daarop was het oud-Nederlandsch recht dat aan de verlaten partij wel een vordering tot huwelijksvoltrekking toekende. (S. J. Fockema Andreae: Het oud-Nederlandsche Burgerlijk Recht, 1906, II, pag. 146).

(31) Naslin: De la rupture des promesses de mariage et de la séduction, pag. 27.

(32) Lefebvre: op. cit. pag. 138.

(33) Laurent: op. cit. II, pag. 9.

(34) Bonnecase: op. cit. pag. 738.

(35) Zie het Engelsch en Zwitsersch recht.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2de Kamer. — 17 Februari 1947.

Voorzitter: M. Wouters.

Raadsheer-verslaggever: M. Simon.

Advocaat-Generaal: M. Colard.

STRAFFVORDERING. — VOORLOOPIGE INVRIJHEIDSTELLING NA VEROOORDEELING DOOR KRIJGSRAAD. — BEVOEGDHEID VAN HET KRIJGSHOF.

Wanneer een verdachte door een Krijgsraad veroordeeld en zijn onmiddellijke aanhouding bevolen werd, is het Krijgshof, in geval van beroep tegen de veroordeeling, bevoegd over een verzoek tot voorlopige invrijheidstelling te beslissen.

Libens, Jean.

Het Hof,

Gelet op het bestreden arrest gewezen den 21 December 1946 door het Militair Gerechtshof zetelende te Luik;

Over het middel ambtshalve opgeworpen: schending van artikel 165 van het Wetboek van 20 Juli 1814 en 5 van de Besluit-Wet van 26 Mei 1944;

Overwegende dat aanlegger veroordeeld is geweest bij vonnis van den Krijgsraad te Hasselt wegens misdrijven voorzien bij artikel 2 van de Besluit-Wet d.d. 26 Mei 1944; dat het vonnis zijn onmiddellijke aanhouding heeft bevolen;

Overwegende dat beschuldigde na van dat vonnis in hooger beroep gekomen te zijn, tot het Militair Gerechtshof een verzoek om voorlopige invrijheidstelling heeft gericht;

Dat het Militair Gerechtshof aanlegger's aanvraag niet ontvankelijk heeft verklaard, als reden van zijn beslissing aangevende dat de wet van 20 April 1874 op de voorlopige hechtenis, niet van toepassing is in de militaire strafzaken en dat de Besluit-Wet van 26 Mei 1944, betreffende de bevoegdheid en de rechtspleging in zake misdaden en wanbedrijven tegen de veiligheid van den Staat aan het Militair Gerechtshof de bevoegdheid niet heeft

verleend om de voorloopige invrijheidstelling van een beschuldigde te bevelen, behalve in het geval dat het onderzoek door den Heer Auditeur-Generaal wordt gedaan;

Overwegende dat de alinea 2 en volgende van artikel 5 van de Besluit-Wet d.d. 26 Mei 1944, wat de beschuldigten betreft, die voorloopig aangehouden zijn wegens een misdrijf voorzien bij artikelen 1 en 2 van bedoelde Besluit-Wet, de bepalingen aanvult van art. 165 van het Wetboek van 20 Juli 1814;

Dat de machten welke voormeld artikel 165 toekent aan den Krijgsraad ook aan het Militair Gerechtshof behooren, wanneer, ten gevolge van een hooger beroep, de berechting van de publieke vordering bij dat Hof aanhangig is gemaakt;

Dat derhalve, bij gebreke van uitdrukkelijke afwijzende bepaling, de machten toegekend aan den Krijgsraad door de aanvullende bepalingen van art. 5 van de Besluit-Wet ook behooren aan het Militair Gerechtshof, uitspraak doende als rechter in beroep;

Dat het arrest de in het middel bedoelde wetsbepalingen heeft geschonden;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden op de registers van het Militair Gerechtshof zetelende te Luik en dat melding er van zal gemaakt worden op den kant van de vernietigde beslissing;

Verwijst de zaak naar het Militair Gerechtshof anders samengesteld;

Laat de kosten ten laste van den Staat.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2de Kamer. — 18 December 1946.

Voorzitter : M. Vandermersch.

Raadsheeren : M.M. Van Wetter en Maraite.

Advocaat-generaal : M. Vermeulen.

Pleiters : Mrs. Boddaert, Bernolet en De Mey.

BELASTING OP DE INKOMSTEN. — WETTELIJKE HYPOTHEEK TEN VOORDEELE VAN DE SCHATKIST. — ARTT. 72 EN 43 VAN DE SAMENGESCHAKELDE WETTEN BETREFFENDE DE BELASTINGEN OP DE INKOMSTEN.

Geen enkele wetsbepaling heeft een wettelijk hypotheekrecht ingesteld ten voordeele van de schatkist op de onroerende goederen van de van goederen gescheiden vrouw, tot zekerheid van de betaling der door haar man verschuldigde belastingen. Art. 72 der samengeschatelde wetten betreffende de belastingen op de inkomsten, bepaalt uitdrukkelijk, dat de goederen van de van goederen gescheiden vrouw er niet door worden getroffen.

Indien, krachtens art. 43 van de samengeschatelde wetten betreffende de belastingen op de inkomsten, de staat gemachtigd is om de invordering van de aanvullende personeele belasting ten laste van een gehuwden man te vervolgen op de onroerende goederen zijner van goederen gescheiden vrouw, heeft dit art. echter niet voor uitwerksel, bij afwijking van de uitdrukkelijke bepaling van art. 72, ten voordeele van de schatkist op deze goederen en tot

zekerheid van de betaling van deze belasting, een hypotheekrecht in te stellen met recht van zaaksgevolg op de goederen, die vóór de beslaglegging het patrimonium der vrouw zijn uitgegaan, noch het bij art. 72 gevestigde hypotheekrecht uit te breiden tot een geval, dat door dit artikel niet wordt voorzien en zelfs uitgesloten.

Belgische Staat t./ Société Immobilière et Industrielle du Littoral, Ostyn en Van Canneyt.

Overwegende, dat appellant ten onrechte het beslag, dat hij op 23 Juni 1945 ten laste van de vennootschap « Société Immobilière et Industrielle du Littoral », eerste geïntimeerde, heeft gelegd, en de vordering tot van waarde verklaring van dit beslag, die hij tegenover gezegde vennootschap instelde, gegrond heeft op een recht van zaaksgevolg wegens hypotheek, dat hem op het beslag genomen goed zou behooren krachtens artikel 72 der samengeschatelde wetten betreffende de belastingen op de inkomsten;

Overwegende, immers, dat vast staat dat de belastingen tot welker invordering betwist beslag werd gelegd, gevestigd en op de rol werden gebracht ten laste van Fr. V. C., derde geïntimeerde en echtgenoot van tweede geïntimeerde C. O.; dat deze gescheiden was van goederen van haar echtgenoot; dat het inbeslaggenomen goed nooit de eigendom is geweest van Fr. V. C., maar wel de persoonlijke eigendom was van C. O., die het aan de vennootschap « Société Immobilière et Industrielle du Littoral » heeft verkocht op 19 November 1943, dus alvorens het beslag werd gelegd, en zelfs alvorens het voorafgaand bevel dat dagteekent van 28 December 1943 aan de vennootschap werd be- teekend;

Overwegende, dat geen enkele wetsbepaling een wettelijk hypotheekrecht instelt ten voordeele van 's lands schatkist op de onroerende goederen eener vrouw die van haren man gescheiden is van goederen, tot zekerheid voor de uitbetaling der belastingen die door haar man verschuldigd zijn;

Overwegende, dat het artikel 72 der samengeschatelde wetten betreffende de belastingen op de inkomsten uitdrukkelijk bepaalt dat de wettelijke hypotheek, die het instelt, de goederen niet treft van de van goederen gescheiden vrouw;

Overwegende, dat het hypotheekrecht een uitzonderlijk recht is, vermits het aan een enkel schuldeischer een buitengewoon voordeel toekent dat strijdig is met het principe uitgedrukt in het artikel 8 van de wet betreffende de hypotheeken, waarbij volkomen gelijkheid van rechten aan de gezamenlijke schuldeischers wordt verzekerd op al de roerende en onroerende goederen van hun schuldenaar; dat de bepaling van het artikel 72 der samengeschatelde wetten betreffende de belastingen op de inkomsten des te meer uitzonderlijk voorkomt, daar zij een verborgen hypotheekrecht instelt, in strijd met het principe omvat in het artikel 81 van de wet betreffende de hypotheeken, waarbij het uitwerksel van het hypotheekrecht voornamelijk afhangig wordt gemaakt van zijn ruchtbaarmaking;

Overwegende, dat de wetteksten die hypotheek-rechten instelden, derhalve beperkenderwijze dienen te worden verklaard en opgevat en hun toepassings-omvang niet buiten hunne bewoordingen hoeft te worden uitgebreid;

Overwegende, dat appellant vruchteloos de bepaling inroept van het artikel 43 der samengescha-kelde wetten, waarbij de aanvullende personeele be-lasting wordt gevestigd op de opgehoopte inkom-sten van de echtgenooten, welke ook het huwelijks-stelsel weze waaronder zij zijn gehuwd, en waarbij de invordering dezer belasting vervolgbaar is op alle inkomsten en alle roerende en onroerende goe-deren van de personen waarvan de inkomsten wor-den opgehoopt;

Overwegende dat, indien deze wetsbepaling den Staat machtigt om de uitvoering van uitbetalings-verplichting der aanvullende personeele belasting ten laste van een gehuwden man te vervolgen op de onroerende goederen zijner van goederen gescheiden vrouw, wanneer deze steeds eigenares dezer goe-deren is gebleven op den dag der inbeslagneming, zij nochtans niet voor uitwetsel heeft, bij afwijking van de uitdrukkelijke bepaling van artikel 72, ten voordeele van den Staat op deze goederen en tot zekerheid voor de betaling van vermelde belasting een hypotheekrecht in te stellen, dat recht van zaaksgevolg zou toekennen op de goederen die vóór de beslagneming het patrimonium der vrouw zijn gegaan, of het hypotheekrecht ingesteld bij artikel 72 uit te breiden tot een geval, dat door dit artikel niet wordt voorzien en zelfs uitdrukkelijk wordt uitgesloten; dat het artikel 42 van de wet betref-fende de hypotheeken immers vereischt dat het hypo-theekrecht uitdrukkelijk door de wet worde inge-steld of toegelaten;

Overwegende dat, ware er aangenomen dat het artikel 43 der samengescha-kelde wetten betreffende de belastingen op de inkomsten wat betreft meer inzonderheid de aanvullende personeele belasting, benevens het hypotheekrecht voorzien bij artikel 72, een gelijkaardig hypotheekrecht instelt dat zich uit-breiden zou over de onroerende goederen der ge-huwde vrouw, welke ook het huwelijksstelsel weze waaronder zij is gehuwd, alsdan logischerwijze zou moeten worden besloten dat dit hypotheekrecht insgelijks de onroerende goederen treft van de kin-deren, wier inkomsten aan het wettelijk recht van genot hunner ouders worden onderworpen en even-eens tot berekening van de aanvullende personeele belasting samen met deze hunner ouders worden opgehoopt;

Overwegende, dat dergelijke opvatting ten uiter-ste strijdig zou wezen met de bepalingen van de wet, luidens de artikelen 71 en 72 der samengescha-kelde wetten betreffende de belastingen op de in-komsten, de goederen der kinderen ten voordeele van den Staat slechts onderhevig zijn aan een wet-telijk voorrecht op de inkomsten en de roerende goederen en hunne onroerende goederen van alle hypotheekrecht worden vrijgesteld;

Overwegende, dat verder eveneens vruchteloos door appellant wordt opgeworpen, dat, krachtens artikel 43 der samengescha-kelde wetten, tweede ge-intimeerde C. O. zelf, gezamenlijk met haar, echt-

genoot, persoonlijk en rechtstreeks de aanvullende personeele belasting zou verschuldigd zijn en dat het wettelijk hypotheekrecht, ingesteld door arti-kel 72, derhalve hare onroerende goederen zou aan-tasten, niet ten aanzien van hare hoedanigheid van echtgenoot van den werkelijken belastingschuldige maar als zijnde persoonlijk de belasting verschul-digd;

Overwegende, dat de aanvullende personeele be-lasting een belasting is die in hoofde van het familiehoofd, het gemeen patrimonium aantast van al diegenen die deel uitmaken van het gemeenschap-pelijk huishouden; dat zij aanleiding geeft tot een enkelen aanslag ten laste van het hoofd der ge-meenschap en niet tot een gezamenlijken aanslag ten laste van al de deelhebbenden in het gemeen-schappelijk huishouden, die verdeelbaar zou wezen onder al degenen wier inkomsten tot berekening der belasting worden opgehoopt; dat het familiehoofd dus alleen tot de uitbetaling der belasting is ge-houden en, alleen belastingschuldige is ter uitslui-ting van al de anderen die deel uitmaken van het huishouden;

Om die redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Alle andere besluiten of tegenbesluiten afwij-zende;

Gehoord het eensluidend advies van Advocaat-Generaal Vermeulen;

Ontvangt het hooger beroep maar verklaart het ongegrond;

Wijst het af; bevestigt het bestreden vonnis en veroordeelt appellant tot de kosten van het hooger beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2de Kamer. — 11 December 1946.

Voorzitter: M. Vandermersch.

Raadsheeren: M.M. Van Wetter en Maraite.

Advocaat-Generaal: M. Vermeulen.

I. UITSTEL VAN BETALING. — ART. 1244 B. W. — GEEN VERLENGING VAN DEN TERMIJN VAN 15 DAGEN KRACHTENS ART. 877 B. W.

II. GERECHTELIJKE UITWINNING. — BETEKE-NING VAN DEN UITVOERBAREN TITEL TEGEN DEN OVERLEDENE GELIJKTJDIG MET DE TEN-UITVOERLEGGING ERVAN TEGEN DEN ERFGE-NAAM. — NIET IN STRIJD MET ART. 877 B. W.

I. *Krachtens art. 1244 B.W. moet het verzoek tot het bekomen van uitstel, op straf van niet-ontvankelijkheid, ingediend worden binnen vijftien dagen, te rekenen vanaf het vóór het beslag gedane bevel.*

Art. 877 B.W., waarbij bepaald wordt, dat de schuldeischers de tenuitvoerlegging van uitvoerbare titels tegen den overledene slechts kunnen vervolgen acht dagen na de betekening van die titels aan den erfgenaam, heeft niet voor gevolg dat de door art. 1244 B.W. voorgeschreven termijn van vijftien dagen met acht dagen ten gunste van den erfgenaam wordt verlengd.

II. Wanneer in een zelfde akte en op denzelfden datum de tegen den overledene uitvoerbare titel en de tenuitvoerlegging ervan tegen den erfgenaam gelijktijdig wordt beteekend, is zulks niet in strijd met de bepalingen van art. 877 B.W. Zooals uit de bewoordingen van de wet van 15 Augustus 1854 betreffende de gerechtelijke uitwinning blijkt, gaat het bevel tot betaling het beslag op het onroerend goed vooraf en maakt er geen deel van uit. Het bevel tot betaling is derhalve geen daad van uitvoering maar slechts een aanmaning om te betalen; het behoudt dit karakter zelfs wanneer het bevel op het kantoor der hypotheeken wordt overgeschreven.

Basyn en De Schuyter t/N. V. Hypotheek en Beleggingskantoor van Antwerpen.

Overwegende dat de oorspronkelijke eisch van appellanten, ingeleid den 23 December 1943 strekte, op grond van artikel 1244 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd door de wet van 30 Juli 1938, tot het bekomen van uitstel van betaling van een hypothecaire schuld beloopende tot 525031 frank;

Overwegende dat, op 1 December 1943, geïntimeerde hun een bevel tot betaling van die som liet beteekenen, welk de inbeslagneming van onroerende goederen voorafgaat;

Dat zij de beschikking van voormeld artikel 1244 inroept luidens dewelke de vraag tot uitstel niet ontvankelijk is indien ze niet gedaan wordt binnen de 15 dagen vanaf het bevel dat het beslag voorafgaat;

Overwegende dat beroepers bekenen dat de notarieele akte van hypothecaire leening waarvan spraak ondertekend werden door appellante en haar echtgenoot Achiel De Schuyter, overleden in 1942;

Wat de beroepster betreft :

Overwegende dat het bevel haar werd beteekend in eigen naam en niet als rechthebbende op de nalatenschap van haar man, dat hare vordering niet werd ingesteld binnen den wettelijken termijn van 15 dagen;

Wat aangaat appellant :

Overwegende dat appellant ten onrechte de bepaling inroept van het artikel 877 van het Burgerlijk Wetboek; dat deze wetsbepaling enkel aan den schuldeischer verbiedt de tenuitvoerlegging van een titel uitvoerbaar tegen een overledene tegenover dezes erfgenaam te vervolgen binnen de acht dagen na de beteekening van den titel aan den erfgenaam, maar dat zij niet voor gevolg heeft den termijn bepaald in het artikel 1244 lid 7 ten bate van den erfgenaam met acht dagen te verlengen;

Overwegende dat appellant vruchteloos opwerpt dat het bevel dat hun op 1 December 1943 werd beteekend, indruischen zou tegen de bepaling van artikel 877 van het Burgerlijk Wetboek en derhalve nietig zou wezen omdat het in eenzelfde akte en op eenzelfde datum gelijktijdig de beteekening zou omvatten aan appellant van den titel die tegen den overledene uitvoerbaar was en de ten uitvoerlegging van dezen titel tegenover appellant;

Overwegende, immers, dat het blijkt uit de bewoordingen van artikel 14 der wet van 15 Oogst

1854 op de gedwongen onteigening dat het bevel het onroerend beslag voorafgaat en er geen deel van uitmaakt; dat, dienvolgens, het bevel geene daad van uitvoering is maar slechts eene aanmaning om te betalen; dat het dit karakter behoudt zelfs wanneer, zooals in huidig geval, de schuldeischer overeenkomstig artikel 15 van voormelde wet, het bevel heeft laten overschrijven ter grondpandbewaring; dat, weliswaar, ten gevolge van deze overschrijving, de schuldenaar over de onroerende goederen niet meer mag beschikken, dat echter artikel 14 geen onderscheid maakt tusschen het overgeschreven en het niet overgeschreven bevel; dat verder de onbeschikbaarheid voorloopig is en wegvalt indien de schuld gekwetten wordt voor het beslag en de overschrijving enkel een maatregel van bewaring is om den schuldeischer tegen bedrog te vrijwaren; (Verbreking 16-2-1849, Pas. T. 15; Rechtbank Kortrijk 10-11-1888, Pas. 1890-III-115; Rechtbank Leuven, 19-11-1891, Pand. Pér. 1892, nr 154);

Overwegende dat het uit het voorgaande blijkt dat de vordering van appellant laattijdig is;

Wat betreft de vraag van geïntimeerde tot schadevergoeding wegens roekeloos en tergend beroep;

Overwegende dat appellanten zich nopens hunne rechten hebben kunnen vergissen.

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Alle andere besluiten verwerpende,

Ontvangt het hooger beroep, verklaart het ongegrond;

Wijst het af, bevestigt het bestreden vonnis en veroordeelt appellanten tot de kosten van beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

8 Januari 1947.

Voorzitter: M. Byvoet.

Rechters: M.M. Van Soest en Hanuset.

Pleeters: Mrs Perilleux en Willems.

ONRECHTMATIGE VERRIJKING. — ACTIE TOT SCHADEVERGOEDING.

Een actie tot schadevergoeding, gesteund op onrechtmatige verrijking, tegen een persoon, die tegen huisvesting en voeding belooft bij overlijden zijn vermogen na te laten, is ongegrond. (1)

Gysens t/ Geerdens.

Overwegende dat aanlegster, door geboekt exploit van deurwaarder Koninckx van Hasselt dato 11 Juli 1945, vergoeding vraagt aan haar schoonbroeder, den verweerder, omdat zij aan dezen toegelaten had vanaf 27 September 1939 twee kamers in hare woning te betrekken en omdat zij hem gedurende al dien tijd onderhoud en voeding verschaft had;

Overwegende dat uit de verklaringen der partijen kan opgemaakt worden dat verweerder dan 17 Juni 1864 geboren, oud hotelhouder, gehuwd, doch zonder

kinderen, verheugd was Marcinelle te kunnen verlaten waar hij in onmin leefde met zijne echtgenoot, om te Scholen bij zijn schoonzuster te gaan inwonen, bij wie hij dan ook een voorraad meubelen onderbracht; dat hij bij zijn intrek aldaar vast beslist was gansch zijn bezit aan de kinderen zijner schoonzuster over te laten en dit zelfs in zijn brief van 7-September 1939 schriftelijk aan aanlegster bevestigde; dat deze van haar kant stellig er op telde, dat verweerder, die alsdan meer dan 75 jaar oud was en haar schreef dat zijn dood niet lang meer zou uitblijven zijn woord gestand zou doen en dat zij gerust dien last op zich kon trekken zonder veeleischend te zijn, wyl verweerders fortuin aanzienlijk genoeg geacht werd om heel wat opoffering en moeite te vergelden;

Overwegende dat er zelfs spraak moet geweest zijn van een maandelijksche som van 100 frank op te brengen zooals verweerder het beweert, hetgeen aanlegster nochtans wil doen doorgaan als eenig drinkgeld nu en dan aan haar dochter ter hand gesteld;

Overwegende dat zij thans 200 frank per maand huur vraagt voor de twee kamers en 35 frank daags voor onderhoud, samen 87.125 fr.;

Overwegende dat een maandelijksche betaling van 100 fr. stellig ontoereikend was om 't genot der kamers en het onderhoud te vergoeden; dat bijgevolg de verarming eenerzijds en de verrijking anderzijds voorhanden zijn doch dat de derde voorwaarde der actie de in rem verso of der verrijking zonder oorzaak ten nadeele van een ander te verrechtvaardigen te weten dat de verrijking zonder geldige oorzaak zou plaats gevonden hebben, dat zij zich zou voorgedaan hebben, zonder haar tegenwicht te vinden in een bepaalde verbintenis die den verrijker op zich genomen heeft, met andere woorden, dat zij voortspruit uit het feit, niet uit de verbintenis van den verrijker, zich hier ter zake niet voordoet (zie Kluyskens: De verbintenissen, nr 360 — 3°);

Overwegende dat verweerders belofte bij zijn nakend afsterven zijn fortuin aan aanlegsters kinderen over te maken en aanlegsters vertrouwen hierop, als oorzaak der verrijking moet aangezien worden;

Overwegende dat de eisch zijn oorsprong vindt niet in de ondergane verarming doch in de oneenigheid welke tusschen partijen ontstaan is spruitende vooral uit het feit dat aanlegster haar schoonbroeder met al te veel aandrang praamde om zijn salonmeubelen van nu af reeds aan hare dochter als bruidsgeschenk ter hand te stellen, oneenigheid die voor gevolg heeft gehad dat het thans meer dan zeker geworden is dat het beoogd fortuin aan aanlegsters kinderen zal ontsnappen;

Overwegende dat het heel goed aannemelijk is dat aanlegster al die zorgen met een goed hart aan haar schoonbroeder geschonken heeft doch dat de reden die tot de oneenigheid leidde, het driest optreden van aanlegsters kinderen tegenover verweerder en de hardnekkige debatten die nadien voor den rechter in kortgeding plaats vonden, genoegzaam uitwijzen dat de bijbedoeling een voordeelige zaak te doen met verweerder in haar huis op te nemen

niet vreemd geweest is aan aanlegsters gedragingen en dat het niet vermetel is de overtuiging op te doen dat de eisch enkel door haar werd ingespannen omdat hare berekeningen falikant waren uitgevallen;

Overwegende dat bijgevolg de derde voorwaarde om den eisch gegrond te kunnen verklaren ontbreekt;

Overwegende dat aanlegster ongetwijfeld meer heeft uitgegeven ten bate van verweerder dan zij van hem terug ontving doch dat deze omstandigheid niet voldoende is om haar eisch als gegrond te doen aanzien en dat zij enkel haar hoop kan stellen op de inschikkelijkheid, om niet te zeggen, de zedelijke verplichting van verweerder, om dit ongelijk te herstellen;

Overwegende dat de eisch bijgevolg als niet gegrond voorkomt;

Overwegende dat verweerders tegeneisch in teruggaaf der meubelen ontyankelijk is en gegrond; dat zijn eigendomsrecht erkend wordt op een brandkoffer, een kast, een tafel, zes stoelen en twee spiegels en hem deze op eerste verzoek ter hand dienen gesteld te worden;

Gelet op de voorschriften van art. 2-30 tot 37 der wet van 15 Juni 1935;

Om deze Beweegredenen:

De Rechtbank, verklaart den eisch van aanlegster ontvankelijk doch ongegrond, wijst haar af van hare vordering en veroordeelt haar tot de kosten;

Verklaart verweerders tegeneisch ontvankelijk en gegrond voor wat betreft het brandkoffer, de kast, de tafel, zes stoelen en twee spiegels;

Beveelt de teruggave er van binnen de 48 uren van de beteekening van dit vonnis, zooniet veroordeelt aanlegster tot betaling eener vergoeding van tien frank voor elken dag vertraging;

Machtigt verweerder zich deze ter hand te doen stellen desnoods manu militari;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borg.

(1) In de Belgische rechtspraak wordt de onrechtmatige verrijking als grond voor een actie tot schadevergoeding erkend, wanneer drie voorwaarden vervuld zijn: een verarming, een correlatieve verrijking en de afwezigheid van een rechtmatige oorzaak. Deze oplossing steunt op de Fransche rechtsleer en rechtspraak, al blijkt de Belgische rechter een ruimere opvatting toegedaan.

Volgens E. Van Dievoet heeft H. de Page in zijn *Traité élémentaire de droit civil*, III, nr 25 e.v., staande op het engere Fransche standpunt, de Belgische rechtspraak, die in verband met de *actio de in rem verso* bestaat, niet geheel nauwkeurig weergegeven. (Zie: Het Burgerlijk Recht in België en Nederland van 1800 tot 1940, p. 510, noot 3). Kluyskens staat op hetzelfde standpunt als De Page (Vgl. De Verbintenissen, nrs 360 en 360bis.)

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE LEUVEN

30 Januari 1947:

Voorzitter: M. J. Rubbrecht.

O. M.: M. R. Declercq.

STRAFRECHT. — VERNIELING VAN DIEREN. — ZIN VAN ART. 541 S.W.B. — WREEDHEID JEGENS DIEREN. — WET VAN 22 MAART 1929 TOEPASSELIJK.

Blijkens de bewoordingen van art. 541 van het Strafwetboek en de rangschikking er van in titel IX, handelende over de misdrijven tegen eigendommen, is de zin van dit artikel de dieren te beschermen in zover zij een voorwerp van eigendomsrecht van anderen zijn; het doet in niets afbreuk aan het recht van den eigenaar om zijn dieren te doodden.

De daden van wreedheid jegens dieren, ongeacht wie de eigenaar dezer dieren is, worden door de wet van 22 Maart 1929 beteugeld.

O. M. t./ Schwaessen A.

Aangezien er ter zake bewezen werd dat verdachte, terwijl hij onder den invloed van den drank was, den kop van een hem toebehoorend hondje derwijze heeft afgehakt, dat dit lichaamsdeel niet geheel was gescheiden van den romp van het dier en dit laatste is blijven janken tot een getuige het heeft afgemaakt;

Aangezien deze feiten geen aanleiding kunnen geven tot vervolging krachtens artikel 541 van het Wetboek van Strafrecht; dat blijkens zijn bewoordingen en de plaats dat het in het Wetboek inneemt (titel IX: Misdaden en Wanbedrijven tegen Eigendommen) er toe strekt de dieren te beschermen in zover zij een voorwerp van eigendomsrecht van anderen zijn en in niets afbreuk doet aan het recht van den eigenaar om zijn dieren te doodden;

Aangezien de feiten waaraan verdachte zich schuldig maakte, echter vallen onder de bepaling van artikel 1, § 1, wet van 22 Maart 1929, als daden van wreedheid jegens een dier;

Aangezien het bewezen is, dat verdachte te Tienen, kanton Tienen, in Maart 1946 zich schuldig gemaakt heeft aan daden van wreedheid of aan buitensporige mishandelingen jegens een dier;

Om deze beweegreden en bij toepassing van de artikelen

Veroordeelt den verdachte voor het feit der beëchtiging, zooals bewezen verklaard, tot een geldboete van 100,— fr. en tot de kosten.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

7de Kamer. — 22 November 1946.

Voorzitter: M. J. Mariën.

Referendaris: M. J. Janssens.

Pleiters: Mrs. Speyer en Gryspeerdt.

I. VOORLOOPIGE BEHEERDERS. — TERUGVORDERING VAN HANDELSFONDS. — ACTIE TOT SCHADEVERGOEDING. — BEVOEGDHEID.
II. OORLOG. — CONVENTIE VAN DEN HAAG. — BESCHERMING VAN HET PRIVAAT EIGENDOM. — DADEN VAN BESCHIKKING GETROFFEN DOOR DUITSCHE BEHEERDERS. — NAMENS EN VOOR REKENING VAN JODEN. — NIETIGHEID.
III. HANDELSFONDS. — JURIDISCHE ENTITEIT. — ONDEELBAARHEID. — GEVOLGEN.
IV. HANDELSFONDS. — AANWEZIGE CONTANTEN. — GEEN BESTANDDEEL VAN HET HANDELSFONDS.
V. HANDELSFONDS. — ONRECHTMATIGE AANKOOP VAN EEN DUITSCHE BEHEERDER. — BE-

KENDHEID MET LONDENSCH BESLUITWET VAN 10 JANUARI 1941. — KWADER TROUW. — DWALING TER GOEDER TROUW. — BEWIJSLAST.
VI. HANDELSFONDS. — BEZITTER TER KWADER TROUW. — ART. 549 B.W. — TERUGGAVE. — INTEGRAAL HERSTEL VAN HET NADEEL.

I. De terugvordering van een handelsfonds en de daarbij aansluitende actie tot schadevergoeding, met het oog op het herstellen van het geschonden vermogen van een vermoedelijke afwezige, zijn daden van beheer, die de voorloopige beheerders bevoegd zijn te stellen.

II. De toestemming door een « Treuhänder-Verwalter » namens en voor rekening van een joodschen onderdaan gegeven ter gelegenheid van de overdracht eener zaak, is nietig, omdat zulk een verplichte en opgelegde vertegenwoordiging niet in het Belgisch recht bestaat. Haar instelling, te beschouwen als een verdoezelde verbeurdverklaring van het private eigendom, was door de Conventie van den Haag den bezetter verboden. Deze beginselen werden door de te Londen uitgevaardigde Besluitwet van 10 Januari 1941, waarbij de door de Duitschers afgedwongen verkoopen werden nietig verklaard, bekrachtigd.

III. De verplichting tot teruggave van een handelsfonds heeft geen betrekking op de aparte bestanddeelen van het fonds maar op de rechtskundige algemeenheid, die niet ophoudt te bestaan in weervil van de wijziging, die haar samenstelling mocht ondergaan. Hieruit volgt: a) dat alle vroeger bestaande koopwaren dienen teruggegeven te worden; b) dat in geval van uitbreiding van de zaak, bij toepassing van artt. 566 en 567 B.W. betreffende de natrekking, de toegevoegde koopwaren eveneens dienen te worden teruggegeven; c) dat een eventuele actie open staat wegens vergoeding voor de toegevoegde koopwaren en den gepresteerden arbeid.

IV. De aanwezige contanten, die zich in de geldlade van den winkel bevinden, vormen geen bestanddeel van het terug te geven handelsfonds.

V. De onrechtmatige aankoop van een handelsfonds van een Duitschen beheerder wordt verondersteld ter kwader trouw te zijn geschied, wanneer de koper met de bepalingen van de Londensche Besluitwet van 10 Januari 1941 bekend was.

Indien de aankoop tot stand kwam als gevolg van een rechtsdwaling, is de koper verplicht, als gevolg van het beginsel, dat iedereen geacht wordt de wet te kennen, het bewijs te leveren, dat de dwaling te goeder trouw werd begaan.

VI. De bezitter ter kwader trouw is overeenkomstig art. 549 B.W. verplicht de winsten, die uit het handelsfonds werden getrokken, terug te geven. Bovendien is hij gehouden het nadeel, dat het handelsfonds tijdens den duur van het wederrechtelijk bezit zou ondergaan hebben, integraal te herstellen.

Van Put q.q. en Czopp t./ Van Ast.

Aangezien de thans vermoedelijk afwezige Moise Czopp een galanteriewinkeltje exploiteerde aan de Carnotstraat in het bouwcomplex en naast den ingang van den schouwburg «Majestic», toen hij vanwege den «Militärbefehlshaber in België» en Nord-Frankreich op 30 April 1942 volgens stereotiep formulier aanzegging kreeg dat de door de Nazi's tegen de Israëlieten uitgevaardigde uitroeiingsmaatregelen tegenover hem zouden tenuitvoergebracht worden;

Aangezien de eischers verklaren dat de verweerder den gearresteerde in zijn cel opgezocht heeft en

een weigering opgelopen heeft van het voorstel dat zij hem deed om het handelsfonds over te nemen;

Aangezien het handelsregister van Antwerpen, boekdeel 13, jaar 1942 aan den dag brengt: 1° de folio 12583, den 7 December 1942 opgemaakt, dat «William Frensel, Treuhänder handelend als verwalter daartoe aangesteld door de Deutsche Overheid» opgave deed van de opheffing van den handel wegens overdracht van de handelszaak ten voordeele van verweerster, en 2° op het volgend folio denzelfden dag opgemaakt, dat de verweerster de hoofdschrijving nummer 79.982 nam betreffende de overgenomen handelszaak;

Aangezien de rechtsvordering strekt: 1° tot de terugvordering van het handelsfonds met, toekenning van de schadeloosstelling van 500 frank per dag vertraging in de teruggave; 2° tot de toekenning van de schadevergoeding van 650.000 frank;

I. — *Ontvankelijkheid van de eischers qualitate qua:*

Aangezien de uitoefening van de rechtsvordering tot opeischung en van de rechtsvordering tot vergoeding, beiden ingesteld ten einde het vermogen van den vermoedelijk afwezige, dat van zekere bestanddeelen beroofd werd, terug in zijn ongeschondenheid te herstellen, daden van beheer uitmaken, die de voorloopige beheerders gemachtigd zijn te stellen ingevolge het vonnis van 16 November 1945 dat hen aanstelde;

II. — *Over de terugvordering van het Handelsfonds:*

Aangezien de eigendom van het handelsfonds in den hoofde van den vermoedelijk afwezige op het oogblik dat de Duitschers hun bemoeiingen aangevat hebben in 1942, noch betwist noch aangevochten is, doch integendeel stellig erkend door de verweerster;

Aangezien de bewilliging, die de «Treuhänder-Verwalter» Frensel namens en voor rekening van den thans vermoedelijk afwezige in de overdracht ten voordeele van de verweerster gaf, nietig, van geener waarde en zonder bindende kracht is, omdat zulke verplichte en opgelegde vertegenwoordiging niet bestaat in ons Nationaal Recht, en haar instelling den bezetter verboden was krachtens het Volkenrecht als verdoezelde verbeurdverklaring van het private eigendom (Artikel 46 van de afdeeling III van het Reglement aan de Conventie van den Haag gehecht);

Aangezien deze beginselen trouwens door de Besluitwet van 10 Jan. 1941, te Londen uitgevaardigd, een hernieuwde bevestiging en toepassing kregen met de nietigverklaring van de door de Duitschers afgedwongen verkoopen;

Aangezien de verweerster trouwens principieel akkoord gaat met de teruggave van het handelsfonds;

Aangezien de verweerster, niet betwist de winkelinstallatie (toonbank, uitstalraam, uitstalkasten, verlichtings- en verwarmingstoestellen, zetels, meubelen enz.) aan de eischers q.q. te moeten teruggeven voor te moeten zorgen dat de rechten overeenkomst van 20 November 1944 ten voordeele van de eischers q.q. werd;

Aangezien de stock koopwaren, die in den winkel voorhanden was op 1 December 1942 (dag waarop de nietige overeenkomst tusschen Frensel en de verweerster ten uitvoergelegd werd) begrepen werd, in de beweerde overdracht van het handelsfonds, zoodat de stock koopwaren thans weder als bestanddeel van het handelsfonds behoort teruggegeven;

Aangezien onder den stock, die teruggegeven moet worden door de verweerster, dient begrepen geheel den in de handelszaak aanwezigen voorraad koopwaar zonder om het even welk onderscheid;

Aangezien de verplichting tot teruggave, die de verweerster ten laste valt, inderdaad geen betrekking heeft op de aparte bestanddeelen van het fonds, waarvan sommige, zooals de koopwaar, bestemd zijn om vervreemd te worden, maar op de rechtskundige algemeenheid, die niet ophoudt te bestaan in weerwil van de wijziging die haar samenstelling mocht ondergaan hebben;

Aangezien indien de bewering van de verweerster dat zij de handelszaak uitbreidde met de toevoeging van stocks van andere soorten voortbrengselen, mocht waar blijken, zou deze beweerde verruiming van de handelsbedrijvigheid desniettemin een aanvulling uitmaken tot het handelsfonds, dat hoofdgedeelte is, zoodat overeenkomstig de artikelen 566 en 567 B. W. over de natrekking het geheel van de stocks aan den thans vermoedelijk afwezige behoort, behoudens het recht van de verweerster door een rechtsvordering, die zij op heden nog niet ahangig gemaakt heeft, haar gebeurlijke rechten betreffende de waarde van de toegevoegde stocks en/of de arbeid die vereenigd werden, te laten gelden;

Aangezien het handelsregister niet begrepen werd onder de bestanddeelen van het handelsfonds, zooals de «Treuhänder-Verwalter» Frensel het afleverde aan de verweerster, vermits zij een nieuwe hoofdschrijving nam onder het nummer 79.982 (boekdeel 13, jaar 1942, folio 12584);

Aangezien op de verweerster dientengevolge de verplichting niet weegt een inschrijvingsnummer terug ter beschikking van den vermoedelijk afwezige te stellen;

Aangezien de opheffingsopgave, die de «Treuhänder-Verwalter» in verband met de inschrijving nummer 12.831 van Moise Czopp indiende, van om het even welke werkring of gevolg ontbloot is krachtens de loutere toepassing van de Besluit-wet van 10 Januari 1941 betreffende de handelingen van de Duitschers, en het de voorloopige beheerders van den vermoedelijk afwezige vrijstaat de vernietiging van de opheffingsopgave te doen vaststellen door een kostelooze marginale vermelding overeenkomstig de handelwijze, die in zwang gebracht is en uiteengezet in den omzendbrief n° 117/46 d.d. 20 Mei 1946 van den heer Procureur Generaal bij het Hof van Beroep te Brussel;

Aangezien noch de bovenbedoelde dagvaarding noch de besluiten van de eischers eenige vordering bevatten betreffende de verbetering van de inschrijving nummer 79.982 van de verweerster;

Aangezien de eischers ten onrechte de kontanten, die zich in de geldlade van den winkel mogen bevinden, begrijpen onder de bestanddeelen van de terug

te geven universaliteit, omdat zulke gelden een «voortbrengsel» zijn en niet de universaliteit zelve;

Aangezien het aanbod, dat de verweerster doet in verband met de teruggave van het handelsfonds, onvoldoende is omdat het de terug te geven koopwaren beperkt tot de koopwaar reeds voorhanden ten tijde dat de thans vermoedelijk afwezige de zaak beheerde, en de koopwaar uitsluit die de verweerster zich aanschafte, hetzij in ruil van de verkochte om het handelsfonds in zijn oorspronkelijken toestand weder samen te stellen, hetzij als nieuwsoortige om door natrekking in het handelsfonds vereenigd te blijven;

Aangezien het dienvolgens behoort veroordeeling te wijzen;

Aangezien de schade, die kan berokkend worden door een gebeurlijk moedwillig na vonnis achterhouden van het terug te geven handelsfonds, ex aequo et bono op 300 frank daags geraamd mag worden, gelet op het peil dat prijzen en verdienster heden bereiken;

III. — *Over de teruggave van vruchten en voortbrengselen :*

Aangezien de verweerster in haar besluitschrift, terloops en zonder aanduiding van tijdstip, verklaart te goeder trouw te zijn geweest en zich beroept op het feit dat «... geen openbare verordening tegen haar bestaat of zelfs geen klacht neergelegd werd...»;

Aangezien de verweerster evenwel geen woord uitleg verstrekt over haar bekendheid of onwetendheid met de bepaling uit de besluit-Wet van 10 Januari 1941 die de verkrijging van het handelsfonds met nietigheid trof, en subsidiair over de wijze waarop zij tot de overtuiging kwam dat de overeenkomst, die zij in strijd met de wet afsloot, geoorloofd kon zijn;

Aangezien het bezit van het handelsfonds door de verweerster te kwader trouw is, indien de verweerster met den «Treuhänder-Verwalter» Frensel handelde met kennis van de besluitwet van 10 Januari 1941, en van haar werking op de voorgenomen overdracht;

Aangezien in het andere geval, de onwetendheid van de verweerster het gevolg van een rechtsdwaling is, zoodat zij als gevolgtrekking van het rechtsbeginsel : «Niemand is geacht onbekend te zijn met de wet» den last draagt het bewijs bij te brengen dat zij de dwaling te goeder trouw beging;

Aangezien de verzwijging door de verweerster van haar inzicht, toen zij met den «Treuhänder-Verwalter» Frensel onderhandelde, belet het bedoelde bewijs als door de verweerster geleverd te verklaren;

Aangezien de verweerster dientengevolge als te kwader trouwe bezitster beschouwd moet worden en het behoort op haar de gevolgtrekkingen toe te passen, die de wet aan zulke hoedanigheid hecht;

Aangezien de verweerster derhalve overeenkomstig het artikel 549 B.W. gehouden is de winsten terug te geven die zij tijdens den ganschen duur van haar onrechtmatig bezit uit de handelszaak trok;

Aangezien de verweerster daarenboven gehouden is tot de teruggave van de voortbrengselen van het handelsfonds, zegge in casu de niet in het handelsfonds wederbelegde bedragen die, na aftrok van het

winstgedeelte, voortkomen uit den verkoop door de verweerster van de koopwaren of van een ander bestanddeel van de handelszaak;

Aangezien het door de eischers aangeboden deskundig onderzoek van aard voorkomt om het geschil toe te lichten nopens de waarde van de terug te geven vruchten en voortbrengselen;

IV. — *Over de schadevergoeding :*

Aangezien de verweerster als te kwader trouw bezitster in beginsel verplicht is tot de integrale herstelling van de verslechtingen, die het handelsfonds kan ondergaan hebben tijdens den duur van haar wederrechtelijk bezit;

Aangezien de te vergoeden verslechtingen te meten zijn bij vergelijking met den toestand waarin de verweerster het handelsfonds van den «Treuhänder-Verwalter» Frensel ontving op 1 December 1942, vermits het onrechtmatig bezit van het handelsfonds den eenigen grond voor de verantwoordelijkheid van de verweerster uitmaakt;

Aangezien een deskundig onderzoek van aard is om de werkelijkheid en het beloop van de gebeurlijke verslechtingen toe te lichten;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Maakt melding van de toepassing van de artikelen 2, 34, 36, lid 1, 40 lid 1 en 68 van de wet van 15 Juni 1935 voor het opmaken van het exploit en de andere akten van rechtspleging welke het vonnis voorafgaan;

Verleent akte dat de aanleggers den eisch in al zijne deelen, voor wat betreft den aanleg, op meer dan 12.500 fr. schatten;

Veroordeelt de verweerster aan de eischers qualitate qua het handelsfonds terug te geven dat zij sedert 1 December 1942 geëxploiteerd heeft te Antwerpen aan de Carnotstraat nummer 88a;

Zegt voor recht dat de bedoelde teruggave onder meer moet omvatten de winkelininstallatie, het recht op het huurceel van 20 November 1942, en al om het even welke koopwaren in de zaak voorradig;

Zegt voor recht dat de bedoelde teruggave van het handelsfonds geen teruggave insluit, noch van een handelsregisternummer, noch van de voorhanden zijnde kontanten;

Veroordeelt de verweerster aan de eischers qualitate qua een dagelijksche schadeloosstelling van 300 fr. te betalen voor elken dag eventueele vertraging in de teruggave van het handelsfonds te rekenen vanaf den dag waarop het tegenwoordig vonnis kracht van gewijsde zal bekomen;

Zegt voor recht dat in verband met de vruchten, de voortbrengselen en de schadeloosstelling de verweerster de aansprakelijkheid van een te kwader trouwe bezitster draagt;

Alvorens recht te doen over den eisch tot de schadeloosstelling van 650.000 frank, wijst in hoedanigheid van deskundigen aan 1° den heer Gérard Janssens, accountant te Antwerpen aan de Van Noordstraat, 18, 2° Mevrouw Maria Amelia Robert, zaakvoerster van «Orient-Bijoux» te Antwerpen, aan de Carnotstraat, 11; 3° den heer F. Verdickt, juwelier, te Antwerpen; straet, 4, met de collegiale opdrachten partijen overeen te brengen, zoon

redenen omkleed en onder eed te bevestigen verslag; 1° de getrouwe afschriften in te zamelen van de aangifte in de directe belastingen, die de verweerster ingediend heeft betrekkelijk het tijdperk dat zij de handelszaak exploiteerde, en nagaan in hoeverre zij met juistheid de winsten uit de handelszaak aangaf;

2° de winst te berekenen die de verweerster tijdens den ganschen duur van haar bezit uit de handelszaak gehaald heeft, alsook het beloop van de andere waarden die de verweerster uit de handelszaak tot zich nam, b.v. onder vorm van niet in de zaak wederbelegden prijs van koopwaren die zij verkocht heeft, enz...; en bij onmogelijkheid, het vermoedelijk beloop van de winsten en de voortbrengselen te ramen;

3° een begrootende beschrijving van het handelsfonds in al zijn bestanddeelen te geven volgens den toestand, a) op 1 December 1942, toen de verweerster het handelsfonds in bezit nam; b) op den dag dat zij het teruggeeft aan de eischers, q.q.;

4° indien een verschil mocht blijken in de waarde van het handelsfonds op de genoemde tijdstippen, de oorzaken van de verslechting of van de verbetering vast te stellen;

5° den uitslag en het beloop op te teekenen van de gebeurlijk door de verweerster voor het handelsfonds gedane: a) noodzakelijke uitgaven, b) nuttige uitgaven, c) uitgaven van weelde;

Gebiedt aan de procespartijen al hun boeken, briefwisseling, rekeningen en andere bescheiden aan de aangewezen deskundigen over te maken of open te leggen en hun op tegenspraak de inlichtingen te verstrekken, die van aard zouden voorkomen om hun opdracht toe te lichten;

Verwijst de zaak naar de algemeene rol om na nederlegging van het deskundig verslag terug ter openbare rechtszitting gebracht te worden door de naastigste partijen;

Behoudt de kosten voor;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar niettegenstaande beroep en zonder zekerheidsstelling.

BIBLIOGRAPHIE

Mr. J. C. VAN OVEN: *Leerboek van Romeinsch Privaatrecht*. Tweede druk. Leiden, E. J. Brill, 1946, 594 blz.

De eerste druk van dit *Leerboek van Romeinsch Privaatrecht* van den bekenden Leidschen hoogleeraar verschenen in 1945 was na korten tijd reeds uitverkocht. Deze tweede druk is geen nieuwe bewerking; wegens ziekte moest Prof. Van Oven zich beperken tot het verbeteren van een aantal, bij het gebruik van het werk gebleken fouten.

Dit nieuwe werk van Prof. Van Oven werd geschreven te Boekelo in Twente — naar waar hij, na uit zijn hoogleeraarsambt ontslagen te zijn geworden, door de Duitschers in 1942 verbannen werd, — zonder over zijn aantekeningen en boekerkij of over den boekenschat van een wetenschappelijke bibliotheek te kunnen beschikken. « Aan een tafeltje van nog geen halven vierkanten meter grootte, met als hulpmateriaal niets anders dan het Corpus Juris, Gaius, de teksten van Girard, Lenels *Edictum perpetuum*, Heumann-Seckel's lexicon en een enkel handboek, werd het leerboek op papier gebracht ».

In de vijf boeken waarin het werk is ingedeeld, worden achtereenvolgens het Romeinsch privaatrecht en zijn ontwikkeling, het zakenrecht, het verbintenissenrecht, het personenrecht en het erfrecht beschreven. Zulks geschiedde op uitvoerige en bevattelijke wijze.

Bestemd in de eerste plaats voor studenten, die het Romeinsch privaatrecht niet *leeren* maar *bestudeeren* willen, zal het voor hen een heldere en betrouwbare gids zijn. Maar ook voor den rijperen jurist zal dit *Leerboek van Romeinsch privaatrecht* welkom zijn. De invloed van het Romeinsch recht op de moderne wetgevingen is nog steeds groot; veel van het hedendaagsch recht is zonder het Romeinsch recht niet verstaan- of uitlegbaar. Het is o.m. een der bijzondere verdiensten van dit boek telkens op de afwijkingen en de overeenstemmingen, die tusschen het Romeinsch en het hedendaagsch Nederlandsch recht bestaan, te hebben gewezen.

In België verscheen tot op heden in het Nederlandsch geen volledig werk over het Romeinsch privaatrecht. Wij drukken de hoop uit, dat het uitstekende boek van prof. Mr. J. C. Van Oven in ons land een ruime verspreiding zal vinden.

V. L.

Mr. C. Asser's *Handleiding tot de Beoefening van het Nederlandsch Burgerlijk Recht*. Tweede deel, *Zakenrecht*. Achtste druk bewerkt door Prof. Mr. Paul SCHOLTEN met medewerking van Mr. G. J. SCHOLTEN, Zwolle, N.V. Uitgeversmaatschappij W. E. J. Tjeenk Willink, 1945, XIV 583 p.

In 1904 verscheen van de hand van Prof. Mr. Paul Scholten, hoogleeraar aan de Universiteit van Amsterdam — in Mei 1946 overleden — de eerste bewerking (in den vierden druk) van dit deel van Asser's *Handleiding tot de Beoefening van het Nederlandsch Burgerlijk Recht*.

Reeds lang — aldus Prof. Scholten in het voorwoord — « was de zevende druk uitverkocht. Velerlei arbeid eenerzijds, de spanning der tijden anderzijds verhinderden mij me tot rustige bearbeiding van den nieuwen druk te zetten. Ongevraagde ambteloosheid, een verplicht verblijf buiten brachten daarin verandering. Het werd aan een grondige herziening onderworpen. » Wie inderdaad den zevenden met dezen nieuwen druk van het *Zakenrecht* vergelijkt zal onmiddellijk vaststellen, dat het gezegde van Prof. Scholten geen overdrijving is.

Voor wie op de hoogte is van de Nederlandsche rechtsliteratuur moet de lof van dit handboek en van het juridisch belangrijke werk van wijlen Prof. Scholten niet meer gemaakt worden.

V. L.

WETGEVING

VERSLAG uit naam van de Commissie van Justitie belast met het onderzoek van het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 123ter van het Strafwetboek.

Het wetsvoorstel van onzen collega den h. Struye cs. strekt geenszins tot wijziging of interpretatie van de wettelijke bepalingen, waarbij alle of sommige misdrijven tegen de uitwendige veiligheid van den Staat worden omschreven, en ook niet tot wijziging van de voorwaarden van bestraffing of van de hoofdstraffen, bepaald in de geldende wetgeving.

Het betreft uitsluitend een bijkomende straf, namelijk de bijzondere verbeurdverklaring « van de door den schuldige ontvangen vergelding », welke het bij de wet van 19 Juli 1934 in het Strafwetboek ingevoerde artikel 123ter vaststelt ten laste van den schuldige, die uit winstbejag gehandeld heeft.

De omschrijving van het voorwerp der verbeurdverklaring werd reeds gewijzigd bij de besluitwet van 20 September 1945, die ze had vervangen door de woorden «de bezoldiging van de bedrijvigheid van den beschuldigde», welke formule uitgebreider is en de verbeurdverklaring niet beperkt tot hetgeen door den vijand betaald werd, maar ze uitstrekt tot alles wat de schuldige bedrijvigheid heeft opgebracht. In de plaats van het begrip «bezoldiging van de bedrijvigheid van den schuldige», wil het voorstel nu het begrip stellen «winst ontstaan uit de bedrijvigheid van den schuldige».

Na een grondige bespreking, heeft uw Commissie van Justitie zich met 11 tegen 4 stemmen uitgesproken voor het principe van het voorstel, terwijl zij eenparig besloot tot aanvulling van het oorspronkelijke voorstel, door ook artikel 2 van de besluitwet van 20 September 1945 zoodanig te wijzigen, dat de overdriving en onrechtvaardigheid wordt vermeden van sommige veroordeelingen ten laste van handelsvennootschappen en dus onrechtstreeks van derden, die te goeder trouw waren en volkomen onbekend met de bestrafte handelingen, waartegen zij zich derhalve niet hebben kunnen verzetten. * * *

Artikel één van het ontwerp der Commissie bekrachtigt het door de indieners van het voorstel verdedigde beginsel om de bij artikel 123ter uitgevaardigde verbeurdverklaring alleen te beperken tot de voordeelen, welke de overtreder er uit gehaald heeft.

Sommige commissieleden hebben het voorstel bestreden met de opmerking, dat het een verzachting was van de bijzonder strenge bestraffing, welke de wetgever van 1934 had bepaald voor hen wier misdrijf tegen het vaderland werd ingegeven door winstbejag; een straf, die zich niet beperkte tot het ontnemen van hun winsten, maar die het oorspronkelijk bezit, het vermogen aantastte, was een passende straf.

Het voorstel zou, anderdeels, volgens deze leden, de veroordeelden in staat hebben gesteld om werkelijke rekeningen van het verraad voor te leggen, waarin in debet zouden worden ingeschreven, de verschillende posten voor aankoop van materieel, stortingen aan medeplichtigen om de misdadige onderneming tot een goed einde te brengen; de verbeurdverklaring zou slechts worden uitgesproken indien de balans van de misdadige bedrijvigheid feitelijk met winst sloot. Ook zou ontkomen aan de verbeurdverklaring van bezoldigingen of wedden hem door den vijand uitgekeerd, degene die zou aantoonen dat het beroep, hetwelk hij uitoefende vóór het verraad, hem even groote inkomsten opleverde.

Ten slotte werd er op gewezen dat, op het gebied van de economische samenwerking, de meeste leveringen aan den vijand onder dwang betaald werden door de Belgische openbare financiën, welke uit dien hoofde een last van ettelijke tientallen milliarden te dragen hadden; was het niet wettig dat, waar sommige door de militaire rechtbanken bestrafte, verrichtingen uit winstbejag werden bedreven, de Schatkist het geheele bedrag van de daaruit voortgevloeide uitgaven kon invorderen?

Deze opwerpingen hebben de meerderheid van de Commissie niet overtuigd. Deze oordeelt dat de toepassing van artikel 123ter zich in feite zoo niet in rechten, beperkt tot gevallen van economische samenwerking, zoodat men de overwegingen, op grond van de eventuele toepassing op andere gevallen, als zuiver theoretisch terzijde kan laten.

Men mag anderdeels niet vergeten dat de sommen, gestort aan mededaders of medeplichtigen in voorkomend geval het voorwerp zullen zijn van verbeurd-

verklaring in hun persoon, wanneer zij voor het gerecht worden gedaagd.

De ervaring leert bovendien dat het artikel 123ter voor de gevallen van levering aan den vijand niet zeer geschikt is ten aanzien van de ingewikkeldheid en verscheidenheid der toestanden, en tot uiting kwam in wisselende strengheid zonder verhouding tot den ernst der overtreding.

In de toelichting van zijn oorspronkelijk voorstel, had onze collega, de h. Struye, reeds het feit aangeklaagd dat een zelfde verbeurdverklaring op den veroordeelde meer of minder zwaar drukte in omgekeerde evenredigheid met het winstaandeel van de vergelding, d.w.z. met de mate waarin het winstbejag voldoening had gekregen.

Treffender nog is de vergelijking tusschen het geval van twee even schuldige tusschenpersonen, waarvan de eerste, die tegen een commissieloon had gewerkt, alleen het bedrag hiervan verbeurd verklaard zag, terwijl de tweede, die als koper of wederverkooper was opgetreden, de verbeurdverklaring van den vollen verkoopprijs moest ondergaan. In dit laatste geval kan het van kracht zijnde wettelijk stelsel er toe leiden dezelfde vergelding in verschillende personen te treffen.

Het is om een einde te maken aan deze tegenstrijdigheden, dat de Commissie besloten heeft aan den Senaat te vragen om zich principieel aan te sluiten bij het hem voorgelegde voorstel.

Naar haar oordeel moest evenwel, om niet in een al te groote verdraagzaamheid te vallen, vermeden worden dat de verbeurdverklaring van de winst aan den veroordeelde allerlei indirecte voordeelen zou laten die uit zijn misdadige bedrijvigheid mochten voortgevloeid zijn. Niet alleen de al dan niet uitgekeerde winst, niet alleen de delgingen met behulp van voorafnemingen op de opbrengst van de misdadige bedrijvigheid, maar ook het indirecte voordeel als gevolg van het behoud en onderhoud van het nijverheidsmaterieel, dat hem na den oorlog in een gunstige positie zou brengen ten aanzien van zijn mededingers, waren in zijn persoon een onrechtmatige verrijking en moeten hem dus op wettige wijze ontnomen worden.

In voorkomend geval zal de rechtbank «ex aequo et bono» overgaan tot de schatting er van om het bedrag van de uit te spreken veroordeeling te bepalen.

Wat de eventueel gelijkwaardige inkomsten betreft, die de beschuldigde trok uit andere bedrijvigheden, zij zullen niet in aanmerking komen om afgetrokken te worden van de vergelding, daar de verbeurdverklaring toepasselijk is op het geheel der voordeelen rechtstreeks uit de misdaad ontstaan.

De tekst is in dien zin geamendeerd.

Voorts zal blijken dat de Commissie in den voorgestelden tekst de gedachte heeft bewaard van de besluitwet van 20 September 1945 tot interpretatie van artikel 123ter, volgens welke de verbeurdverklaring zich niet beperkte tot de door den «veroordeelde» ontvangen vergeldingen, maar zich uitstreckte tot de vergeldingen die «aan derden» mochten gestort zijn.

In dit opzicht, daar de Commissie zich verder inliet met den terugslag van misdaden van beheerders of aangestelden op de handelsvennootschappen, schijnt het nuttig bij art. 123ter nader aan te geven, dat zij, met toepassing van de bepaling betreffende de verbeurdverklaring van winst, de gevolgen konden ondergaan van een veroordeeling ten laste van een harer beheerders of agenten uitgesproken.

* * *

Artikel 2 van den door de Commissie aangenomen tekst is in zekere mate een verbetering en een vergoeding van de verzachtingen die in de financieele

sancties worden gebracht door de intrekking van de besluitwet van 20 September 1945 en van de nieuwe teksten die de artikelen 1 en 3 van dit voorstel daarvoor in de plaats stellen.

Het voorziet, door interpretatie van art. 123quinquies, de verbeurdverklaring van titels, aandelen of interesten, welke de schuldige bezit in de onderneming waarvan hij het orgaan, de aangestelde of beheerder was ten tijde dat hij zich binnen het kader der ondernemingen schuldig maakte aan een misdrijf of misdaad tegen de uitwendige veiligheid van den Staat.

Practisch zal deze tekst aan den Staat de gelegenheid geven om radicaal een einde te maken aan de beleggingen, onder begunstiging waarvan de overtreding werd begaan, en zich in velerlei omstandigheden de controle te verzekeren van onderscheidene ondernemingen langs een anderen weg dan die welke voortvloeit uit alinea 2 van de besluitwet van 20 September 1945, doch zonder de onrechtvaardigheden en bezwaren die van de toepassing daarvan niet kunnen worden afgescheiden.

Juridisch is de bijzondere strengheid ten aanzien van hem die een misdaad heeft bedreven binnen het kader van een onderneming, welke niet samenvalt met zijn bezit of zijn persoonlijkheid, te verantwoorden op grond van het grootere gevaar dat voor het land verbonden is aan dezen vorm van misdadigheid, zoowel als op grond van het misbruik van vrouwen of het machtmisbruik waarmee hij in den regel gepaard gaat.

* * *

Artikel 3 betreft in 't bijzonder den weerslag van de veroordeelingen op de vennootschappen waarvan de schuldige het orgaan, de aangestelde of de zaakvoerder was.

Er werd reeds in den bij artikel 1 voorgestelden tekst aangeduid, dat, als er vastgesteld werd dat de overtreding uit winstbejag werd begaan, de directe of indirecte winst, die de vennootschap daaruit getrokken heeft, met dezelfde strengheid dient behandeld als die verwezenlijkt door den schuldige.

De vennootschap kan eveneens getroffen worden krachtens artikel 123quinquies door de verbeurdverklaring van de zaken die gediend hebben om de overtreding te begaan.

Doch daartoe dient, volgens de Commissie, de kwetsbaarheid beperkt te blijven van den rechtspersoon, d.w.z. van de algemeenheid der aandeelhouders in zake de geldelijke gevolgen van een strafrechterlijke veroordeeling, uitgesproken tegen een orgaan of aangestelde van de vennootschap.

Op straffe van in onrechtvaardigheden te vervallen, moet men, voor al de overige beslissingen van burgerlijke verantwoordelijkheid, niet meer de vennootschap maar den aandeelhouder, niet meer de maatschappelijke activa, maar de maatschappelijke aandelen beschouwen.

De Commissie is van meening, dat die verantwoordelijkheid moet erkend worden in alle gevallen waarin de vennoot, «die kennis had van de door de veroordeeling bestrafte handelingen, geen gebruik heeft gemaakt van de middelen waarover hij beschikte om er zich tegen te verzetten»: In dit geval kan hem een vergrijp door niet optreden worden ten laste gelegd, dat billijkerwijze den dader er van burgerlijk aansprakelijk moet maken ten beloope van zijn aandeel in de tenuitvoerlegging der veroordeelingen uitgesproken ten laste van de betrokkenen.

Het bewijs van dit schuldige niet optreden zal, principeel, volgens de rechtsregelen moeten geleverd worden door de vertegenwoordigers van de Schatkist, die er zich willen op beroepen. De tekst neemt evenwel het bestaan aan van een vermoeden «juris tantum»,

ten laste van de beheerders en commissarissen der zaak, zoomede ten laste van de natuurlijke of rechtspersonen wier maatschappelijke belangen de veroordeelden in rechte of in feite vertegenwoordigden.

Die burgerlijke rechtsvordering zal natuurlijk, zonder dat zulks in de wet dient bepaald, door de burgerlijke partij hetzij voor de strafgerechten, hetzij voor de burgerlijke gerechten, kunnen gebracht worden nadat de strafrechterlijke veroordeeling kracht van gewijsde heeft verkregen.

Die burgerlijke verantwoordelijkheid is evenwel wettelijk beperkt tot het beloop van de aandelen, deelbewijzen of belangen toebehoorende aan de verantwoordelijke personen.

Doch, hoe zal die beperking geschieden? De veroordeeling zal zich wettelijk er toe bepalen het principe van de beperkte burgerlijke verantwoordelijkheid vast te stellen. Het vraagstuk van de eerbiediging dezer grens rijst bij de uitvoering van het vonnis.

In dit verband opent het ontwerp de mogelijkheid voor een eenvoudige methode, waarop het den getroffen particulier vrij zal staan beroep te doen: de eenvoudige afstand van de algeheelheid der aandelen die hij bezat op het oogenblik van de overtreding.

Omgekeerd geeft het ontwerp ook aan den Staat het recht om, als inwerkingstelling van de burgerlijke verantwoordelijkheid, de afgifte te vorderen van alle of een gedeelte der aandelen, rechten of belangen toebehoorende aan den verantwoordelijken persoon. Doch dit stelt dan de kwestie van de schatting der aandelen, rechten of belangen vermits de afstand er van uiteraard niet kan uitgesproken worden ten laste van de verantwoordelijke personen voor een hooger bedrag dan dat van de hoofdveroordeeling.

De kwestie van de schatting zal eveneens rijzen als de Schatkist, niet verlangend zich aandelen, rechten of belangen toebehoorende aan den burgerlijk verantwoordelijken persoon toe te eigenen, de storting van de tegenwaarde daarvan vordert.

* * *

Bleef nog een laatste vraagstuk op te lossen.

In welke mate kunnen de nieuwe aangenomen regelen met terugwerkende kracht toegepast worden op de handelingen en toestanden van tijdens den oorlog? In welke maat en langs welken weg op de gevallen waarover de krijgsgerechten reeds een eindvonnis hebben geveld?

De terugwerkende kracht bestond rechteus in de gevallen waarin de nieuwe bepalingen rechtstreeks tot doel hebben de gestrengheid der van kracht zijnde wetgeving te verzachten (artikel 2 van het ontwerp); ten slotte is uw Commissie van meening dat de terugwerkende kracht eveneens diende ingesteld daar waar het ontwerp tot gevolg heeft de burgerlijke verantwoordelijkheid der vennootschap te vervangen door die van zekere aandeelhouders, aangezien bedoelde wijziging van uiteraard technischen aard is en in de algemeenheid der gevallen den toestand van de bedoelde aandeelhouders niet wezenlijk verergert (artikel 3 van het ontwerp).

Het beginsel van de terugwerkende kracht aangenomen zijnde, bleek het niet mogelijk dit te beperken tot de zaken waarover geen eindbeslissing is gevallen. De betuigeling van de economische collaboratie vormt een geheel en de openbare meening zou niet begrijpen dat de wetgever zou optreden ten voordeele van hen wier geval het laatst wordt onderzocht, terwijl de vroegere rechterlijke beslissingen al hun gevolgen zouden behouden.

Het bleek dus noodzakelijk een zekeren termijn te verleen aan de betrokkenen — burgerlijke partij inbegrepen — om, bij ontstentenis van overeenstemming,

de herziening te bekomen van de veroordeelingen uitgesproken onder het stelsel van de vroegere wetgeving.

Het ontwerp en het verslag werden eenparig aangenomen, behalve één onthouding.

De Voorzitter-Verslaggever : H. ROLIN.

TEKST VAN DE COMMISSIE tot wijziging van de artikelen 123ter, 123quinqües en 123decies van het Wetboek van Strafrecht.

Eerste artikel. — Alinea 1 van artikel 123ter van het Wetboek van Strafrecht wordt vervangen door den volgende tekst :

« Indien de overtredingen, voorzien bij de artikelen 115 tot 120 quater, 120 sexies tot 123 bis, werden bedreven uit winstbejag, dan worden de goederen of voordeelen van eenigen aard, zoo directe als indirecte, verkregen dank zij de overtreding, of het bedrag van hun waarde, bijaldien zij niet het voorwerp van beslag-neming zijn geweest, aan de Schatkist verworven verklaard. Hetzelfde geldt zelfs indien de genietters derden zijn geweest, zooals vennooten van den schuldege of vennootschappen waarvan hij orgaan, aangestelde, beheerder of zaakvoerder was. »

Art. 2. — Artikel 123quinqües van het Wetboek van Strafrecht wordt aangevuld door de volgende alinea :

« Wanneer de overtreding door een orgaan, aangestelde, vennoot of zaakvoerder van een vennootschap of vereeniging met of zonder rechtspersoonlijkheid wordt begaan, naar aanleiding van een verrichting binnen het kader der bedrijvigheid van de vennootschap of vereeniging, dan worden de aandeelen, deelbewijzen of belangen in de vennootschap of vereeniging, die aan den veroordeelde toebehooren, geacht te hebben gediend tot het begaan van de overtreding en uit dien hoofde getroffen door de bijzondere verbeurdverklaring, voorzien in artikel 123quinqües.

» Indien bedoelde aandeelen, deelbewijzen of belangen werden afgestaan aan derden te goeder trouw, dan worden zij die ze hebben afgestaan gehouden tot de betaling van hun waarde.

Art. 3. — Artikel 123decies van het Wetboek van Strafrecht wordt vervangen door den volgende tekst :

« Onverminderd de toepassing van de regelen van burgerlijke aansprakelijkheid, voortvloeiende uit het Burgerlijk Wetboek wanneer de overtreding werd begaan door een orgaan, aangestelde, vennoot of zaakvoerder van een vennootschap of vereeniging met of zonder rechtspersoonlijkheid, naar aanleiding van een verrichting binnen het kader der bedrijvigheid van de vennootschap of vereeniging, zijn burgerlijk aansprakelijk voor de veroordeelingen tot schadevergoeding, geldboeten, kosten, verbeurdverklaringen, teruggaven en geldelijke sancties uitgesproken wegens overtredingen van het bepaalde in dit hoofdstuk, doch slechts ten beloope van hun aandeelen, deelbewijzen of belangen in de vennootschap of de vereeniging of van hun tegenwaarde, de aandeelhouders of vennoten van den veroordeelde die, na kennis te hebben gehad van de verrichting of van de bedrijvigheid welke aanleiding geeft tot veroordeeling, hebben verzuimd al de te hunner beschikking staande middelen aan te wenden om de uitvoering of de herhaling daarvan te voorkomen.

» Worden vermoed in dit geval te verkeerren, de beheerders en commissarissen van dergelijke vennootschappen of vereenigingen en de natuurlijke of rechtspersonen wier maatschappelijke belangen de veroordeelde in rechte of in feite vertegenwoordigde.

» Vennootschappen, aandeelhouders en vennoten kunnen in de bij dit artikel bedoelde gevallen worden gedagvaard voor de strafrechtbank door het Openbaar Ministerie of rechtstreeks door de burgerlijke partij; zij mogen worden vertegenwoordigd door pleitbezorgers.

» De personen die burgerlijk aansprakelijk zijn krachtens onderhavige bepaling, kunnen zich van hun verplichtingen kwijten door aan de Schatkist afstand te doen van de deelbewijzen, rechten of belangen die hun toebehoorden op het oogenblik dat de overtredingen werden bedreven. Van haar kant kan de Schatkist de afgifte van deze deelbewijzen, rechten of belangen vorderen tot beloop van de sommen voor welke de burgerlijke aansprakelijkheid werd erkend.

Art. 4. — De besluitwet van 20 September 1945, houdende interpretatie van artikel 123ter van het Wetboek van Strafrecht en aanvulling van dit Wetboek door een artikel 123decies, wordt ingetrokken.

Art. 5. Overgangsbepaling.

De eindveroordeelingen, ten bate van den Staat uitgesproken op grond van artikel 123ter en van de besluitwet van 20 September 1945, worden door de openbare besturen slechts ten uitvoer gelegd binnen de grenzen, vastgesteld bij deze wet. De reeds ten uitvoer gelegde veroordeelingen geven eventueel recht op teruggave binnen dezelfde grenzen.

In geval van betwisting, kunnen de belanghebbenden, binnen zes maanden na het van kracht worden dezer wet, de Schatkist dagvaarden tot het doen verbeteren van de rekening of tot teruggave der geïnde sommen of waarden.

Het Openbaar Ministerie of de Staat kunnen van hun kant, binnen drie maanden na het van kracht worden van deze wet, voor de rechtbank van eersten aanleg, burgerlijke kamer, rechtstreeks dagvaarden de aandeelhouders of vennoten die zij bij toepassing van artikel 3 dezer wet burgerlijk aansprakelijk mochten willen stellen voor de veroordeelingen uitgesproken ten laste van sommige beschuldigten.

Art. 6. — De Minister van Justitie en de Minister van Financiën worden belast met de tenuitvoerlegging van deze wet.

BALIELEVEN

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Het Verbond der Belgische Advocaten werd door de Fransche balies uitgenoodigd deel te nemen aan het 6de eeuwfeest van de heiligverklaring van den H. Ivo, dat op 19 Mei aanstaande plechtig zal gevierd worden te Tréguier.

Wij laten hieronder een omzendbrief volgen die aan de leden van het Verbond der Belgische Advocaten werd toegezonden betreffende hun eventuele deelneming aan deze reis. * * *

« Wij herinneren er U aan dat wij een reis inrichten naar Tréguier ter gelegenheid van het 6de eeuwfeest van de heiligverklaring van den H. Ivo, die met gansch bijzonderen luister zal gevierd worden den 19 Mei.

» De reis geschiedt met autocar — vertrek uit Brussel den 15 Mei en terugkeer den 21 Mei, tegen den prijs van 3.500 fr. per persoon (1ste klas hotels). Met zeifden wegwijzer zal de prijs der hotels voor degenen die de reis met eigen voertuig zouden doen 1.465 fr. per persoon bedragen. De reis per trein — 2de klas — (2 nachten in den trein) zal 4 dagen duren (vertrek den 17 Mei), prijs: 1.925 fr. per persoon.

» Het agentschap dat met de inrichting werd gelast, vraagt dat de inschrijvingen onverwijld zouden genomen worden om de bespreking der plaatsen in de hotels mogelijk te maken.

» Men wordt verzocht zich te wenden tot Mr M. R. Hennebicq, Lausanmestraat 1, te Brussel, en het bedrag van de gekozen reis te storten op de postrekening nummer 840,77 van het Verbond. De dames der confraters mogen de reis meemaken. »